

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA BIBLIOTEKA

U ZAGREBU

Broj:43/1-1974.

ZAŠTITA BIBLIOTEČNE GRAĐE

Bibliotečna građa, ukoliko ima spomenički značaj, spada prema našim zakonskim propisima u okvir jedinstvene zaštite spomenika kulture; provode je nadležni zavodi za zaštitu spomenika kulture.

Očito postoje dobri razlozi da se zaštita spomenika kulture shvaća i provodi jedinstveno bez obzira na razna područja kulture.

Na drugoj strani je očito da je knjiga svojevrsan predmet kulture, što knjiga može biti po svojoj umjetničkoj opremi, znanstvenoj, književnoj ili dokumentacijskoj vrijednosti; može biti po činjenici da je neka knjiga sačuvana kao jedini ili vrlo rijedak ostatak nekada mnogih istovjetnih primjeraka. Prema tome se u pogledu zaštite knjige pojavljuju posebni problemi i postupci.

Rukopisi, ukoliko nisu po srijedi obični prijepisi, imaju obilježja izvornosti i jedinstvenosti. U pogledu zaštite starih, bogato opremljenih rukopisa, u načelu nema razlike prema nekoj slici ili kipu spomeničke vrijednosti. To se može odnositi i na jedini sačuvani primjerak neke vrlo stare tiskane knjige, čak i onda ako ona nema osobitu književnu ili znanstvenu vrijednost. Ako je takva knjiga sačuvana u dva, tri ili možda nešto više primjeraka, svejedno će imati iznimnu vrijednost kao rijedak ostatak djela koje se jednom bilo pojavilo u javnosti u mnoštvu primjeraka.

Spomeničku vrijednost mogu imati zbirke knjiga ili cijele knjižnice, osobito kao svjedočanstva pojedinih znamenitih osoba i u tom pogledu nema razlike prema spomeničkim cjelinama druge vrste.

Pojedini dragocjeni rukopisi ili rijetke i dragocjene knjige mogu se proglasiti spomenicima kulture i zaštititi. To je učinjeno s nekim knjižnicama, ostavštinama znamenitih ličnosti. No na to se nužno nadovezuje pitanje zaštite ili, što je

također važno samo po sebi, očuvanja velikih cjelina od izvanredne vrijednosti za našu kulturu i znanost kao što je knjižno blago Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, posebno s obzirom na zbirke knjiga objavljenih u Hrvatskoj od najstarijih vremena kao i knjiga hrvatskih pisaca općenito. U pitanju je spomenička vrijednost hrvatskoga naroda i naše Republike; u pitanju je više ili manje cjelovit dokument naše kulture.

Na jednoj strani Nacionalna i sveučilišna biblioteka je zakonom obvezana da za budućnost očuva po jedan primjerak od svake stvari tiskane u Hrvatskoj te zbog toga Biblioteka prima s područja Hrvatske po dva obvezna primjerka tiska. Na drugoj strani knjige se upotrebljavaju i moraju se upotrebljavati, čime su one izložene oštećenju i propadanju.

Takav odnos prema zaštiti i očuvanju knjiga pokazuje se i u Zakonu o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama koji je objavljen u Narodnim novinama, br.25. od 2.7.1973.

U čl.33. toga Zakona kaže se, u skladu s općim propisima o zaštiti spomenika kulture, da Nacionalna i sveučilišna biblioteka "daje mišljenje o bibliotečnoj građi koja ima svojstvo spomenika kulture, te u suradnji s nadležnim zavodima za zaštitu spomenika kulture, provodi zaštitu takvih spomenika", ali se na to dodaje da Biblioteka "i sama poduzima mjere za zaštitu dragocjene i rijetke bibliotečne građe".

O suradnji biblioteka, a osobito Nacionalne i sveučilišne biblioteke kao matične biblioteke Hrvatske, s nadležnim zavodima za zaštitu spomenika kulture, ne može biti sumnje. Treba međutim utvrditi kakva da bude suradnja i što bi biblioteke mogle i morale poduzimati za zaštitu i očuvanje bibliotečne građe.

Ako se izuzmu zakonska prava i obveze zavoda za zaštitu spomenika kulture, prije svega proglašavanje pojedinih knjiga i skupina knjiga spomenicima kulture, evidenciju zaštite takvih spomenika kulture i opći nadzor nad provođenjem zaštite, drugi poslovi bi mogli biti povjereni nadležnim bibliotekama, osobito Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci.

Briga biblioteka mogla bi obuhvatiti ove poslove:

1. davanje prijedloga za zaštitu bibliotečne građe, pojedinačnih rukopisa i knjiga kao i cjelina, bilo da je po srijedi spomenička ili rijetka i dragocjena građa;
2. inventiranje bibliotečne građe;
3. evidencija građe;
4. nadzor nad primjenom zaštite i nad čuvanjem bibliotečne građe;
5. sustavno provođenje zaštite bibliotečne građe mikrofilmiranjem, ručnom restauracijom, impregnacijom na stroju.

Nadležna konzervatorska služba i republički Savjet za biblioteke, koji se ima osnovati po Zakonu o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama, mogli bi sporazumno izdati potanje propise o zaštiti, čuvanju i korištenju spomeničke i rijetke i dragocjene bibliotečne građe.

Za uspješnu zaštitu i očuvanje bibliotečne građe potrebno bi bilo

1. da se u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci obrazuje središnja služba za zaštitu i očuvanje bibliotečne građe, a u drugim znatnim bibliotekama da se takva služba uredi za pojedina područja Hrvatske;
2. da se osposobe stručnjaci za službu zaštite;
3. da služba zaštite raspolaže s dovoljno sredstava.

U Zagrebu, 5. veljače 1974.

Matko Rojnić ,v.r.
direktor

M.P.

Nacionalne i sveučilišne
biblioteke